

Соціальна безпека держави

1. Сутність соціальної безпеки держави.
2. Суб'єкти, об'єкти, мета соціальної безпеки.
3. Загрози соціальній безпеці.
4. Особливості соціально-екологічної безпеки в Україні.

Соціальна безпека є життєво важливою категорією – як вода, повітря, тепло, харчі тощо

► **Безпека** – забезпечення всім громадянам держави умов для їхньої самореалізації, захист їхнього життя, свободи, власності від посягань будь-якої окремої людини, організації, суспільства або держави.

► **Небезпека** – це наявність в оточенні людини об'єктів, речовин, явищ та умов, що несуть у собі загрозу її здоров'ю і життю.

Соціальна безпека

- ▶ такий стан суспільства, при якому забезпечується високий рівень соціальних умов та соціальних благ кожному члену суспільства.
- ▶ це стан розвитку держави, за якого держава здатна забезпечити гідний і якісний рівень життя населення незалежно від віку, статі, рівня доходів, сприяти розвитку людського капіталу як найважливішої складової економічного потенціалу країни (Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, 2013 р.)

У широкому розумінні поняття "соціальна безпека" – складна система зовнішніх і внутрішніх зв'язків особистості, суспільства та держави, стан яких визначає:

- соціальну незалежність держави;
- стабільність і стійкість системи соціального захисту населення;
- здатність системи соціального захисту до системного саморегулювання, розвитку та вдосконалення; рівень і якість життя;
- рівень безробіття;
- стабільність заробітної мінімальної плати і її відповідність прожитковому мінімуму;
- безпека праці;
- соціальне партнерство;
- рівень соціального забезпечення та соціального страхування;
- ступінь розвитку соціальної сфери тощо.

Низький рівень соціальної безпеки призводить до:

- песимістичних перспектив щодо соціальної, трудової та інноваційної активності громадян;
- високого рівня бідності, безробіття, злочинності;
- поглиблення майнового розшарування населення;
- зростання корупції та тіньових відносин;
- підриву національної єдності та консолідованості суспільства.

Від людей, які живуть в умовах постійних небезпек, марно очікувати значних успіхів у людському і соціальному розвитку.

Суб'єкти соціальної безпеки

Об'єкти соціальної безпеки

Громадянин

його права та свободи у соціальній сфері: право на достойний рівень життя, на працю та її оплату, освіту, відпочинок, гарантований соціальний захист з боку держави.

Суспільство

його духовні та матеріальні цінності, інформаційне і навколишнє природне середовище, природні ресурси

Держава

її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність та недоторканість кордонів

Мета забезпечення соціальної безпеки

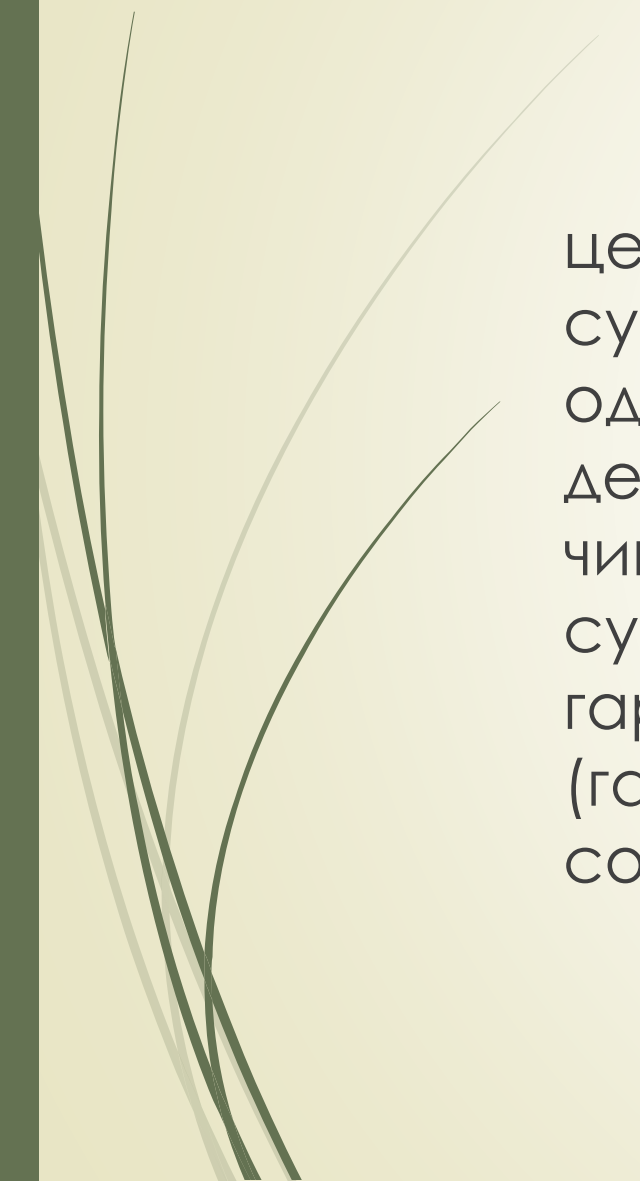
- Досягнення гідного рівня життя, подолання бідності
- Захист соціальних інтересів особи, суспільства, держави від внутрішніх та зовнішніх загроз.
- Здатність держави, суспільства своєчасно та ефективно реагувати на соціальні виклики, небезпеки, ризики та загрози.

Пріоритетні компоненти соціальної безпеки

	1. Доходи	2. Освіта	3. Здоров'я
Умови людського розвитку	стабільні доходи, уникнення бідності	доступ до нагромаджених людством знань	довге і здорове життя
Критерії оцінки	доходи населення	стан ринку праці	демографічна ситуація
Основні показники	ВВП, ВНП, величина заробітної плати, мінімальні соціальні стандарти	рівень грамотності та інформованості населення, охоплення навчанням, його тривалість	Середня очікувана тривалість життя, поширення окремих захворювань, наркоманії, паління, зловживання алкоголем

Соціальна безпека –

це стан захищеності соціальних інтересів людини, суб'єктів господарювання, суспільства і держави, що, з одного боку, відображає здатність протистояти дестабілізуючій дії різноманітних зовнішніх і внутрішніх чинників, що створюють реальну загрозу стабільності у суспільстві (загрози щодо життя, здоров'я, майна, прав, гарантій, свобод), а з іншого боку – забезпечується (гарантується) системою соціального захисту і зрілістю соціальних інститутів у суспільстві.

Загроза – наявні або потенційно можливі явища і чинники, що створюють небезпеку.

Внутрішні
загрози

Зовнішні
загрози

Найбільш небезпечними внутрішніми загрозами соціальній безпеці України є:

- ❑ зростання ризиків та небезпек, пов'язаних з повномасштабною війною в Україні;
- ❑ високий рівень бідності населення країни, зниження рівня життя;
- ❑ зростання соціальної нерівності у суспільстві;
- ❑ різке погіршення стану здоров'я населення;
- ❑ неконтрольовані міграційні процеси, відплив із країни молоді та кваліфікованої робочої сили;
- ❑ загострення демографічної кризи, посилення тенденції старіння нації (скорочення народжуваності, високий рівень смертності);
- ❑ можливість виникнення конфліктів у сфері міжетнічних і міжконфесійних відносин;
- ❑ загроза проявів сепаратизму в окремих регіонах України;
- ❑ неефективність системи державного управління, незбалансованість національної безпеки та соціальної політики тощо.

Війни становлять потенційну загрозу соціальній безпеці

- Вони спричиняють величезні втрати серед мирного населення, значні фінансові витрати, знищення культурних та природних ресурсів.
- Війна це:
 - ✓ Страх людей. ✓ Біль, втрати, велике горе. ✓ Повне руйнування міст, домівок людей, пам'яток. ✓ Війна забирає найдорожче: у матерів - дітей, у дружин - чоловіків, у людства – життя. ✓ Протягом війни людина не може відчувати щастя, бо знаходиться кожної хвилини на грані смерті. ✓ Багато людей вмирає на війні. ✓ Для країни - це розруха, голод, збитки та економічне падіння, а для суспільства - це шрам на усе життя, який ніколи не загоїться і не забудеться нащадками.

Повномасштабна війна росії проти України спричинила чимало загроз соціальній безпеці нашої країні, зокрема

- загрози життю та безпеці людини;
- вимушена зміна місця проживання (збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб, міграція, роз'єднання родин);
- втрата роботи через війну (безробіття, скрутне матеріальне становище);
- перешкоди в отриманні соціальних виплат (неможливість виплати пенсій та інших допомог незахищеним верствам населення на окупованих територіях);
- погіршення здоров'я населення, в тому числі психологічного;
- знищення важливої соціальної інфраструктури тощо.

БІДНІСТЬ

- стан людини, що характеризується постійним або тривалим позбавленням ресурсів, можливостей, вибору, безпеки і влади, необхідних для того, щоб мати достатній рівень життя та інші громадянські, культурні, економічні, політичні і соціальні права (Комітет ООН з економічних, соціальних і культурних прав)
- Наприклад, неможливість прогодувати свою родину, дати освіту дітям чи забезпечити сім'ю якісним медичним обслуговуванням.
- **Межа бідності** встановлюється на основі доходів: коли дохід людини або сім'ї нижче певного рівня, який вважається прожитковим мінімумом, ця людина або сім'я вважаються бідними.

Причини бідності

- НИЗЬКИЙ РІВЕНЬ БАЖАНЬ (соціологи констатують, що рівень домагань українців дуже низький, а якщо людина не може стати багатого навіть в мріях, в реальності зробити це буде ще важчий. Українці відповідаючи на питання, який рівень доходів він вважає достатнім, називає суму лише в 3-4 рази більше ніж прожитковий мінімум).
- 2. ВІДСУТНІСТЬ ПЕРСПЕКТИВ (молода людина, здобувши гідну вищу освіту, вийшла на ринок праці і зрозуміла, що за його зарплату немає шансів придбати житло або задовольнити інші свої потреби).
- 3. КОНСЕРВАТИВНЕ МИСЛЕННЯ (бідним людям властиво прибіднюватися, тоді як багаті тверезо оцінюють свої можливості, гордяться власними успіхами і завжди готові йти вперед)
- 4. ЖАЛІСТЬ ДО СЕБЕ (налаштовані на бідність люди жаліють себе і вважають, що їм «не доля» бути багатими. Одружені жаліють, що одружувалися, а розведення - що розвелися, молоді бачать джерело проблем у відсутності досвіду, а немолоді - у віці).
- 5. СТВОРЕННЯ МІФІВ (бідні люди у всіх проблемах звинувачують когось іншого або інші обставини та вигадують міфи «якби я вибрав іншу професію, був би багатим...»).
- 6. НЕПРАВИЛЬНЕ ВІДНОШЕННЯ ДО ГРОШЕЙ.
- 7. ЖАДІБНІСТЬ.

Високий рівень бідності населення обумовлює **негативні демографічні тенденції**:

- ❑ низький рівень народжуваності;
- ❑ погіршення здоров'я;
- ❑ зростання соціальної нерівності у суспільстві;
- ❑ недосконалість державної політики із збереження людського потенціалу;
- ❑ неможливість отримання якісної освіти тощо.

Старіння населення

зсув розподілу населення за віком у бік старшого віку.

- Цей процес є результатом демографічних змін в характері народжуваності, смертності і частково міграції.
- У доповіді ООН зазначається, що у 2045 році кількість людей старших за 60 років буде перевищувати кількість дітей до 15 років.
- У досьє наголошується, що старіння населення матиме вибуховий ефект для економічного зростання, фінансової системи, ринку праці і податкової системи.
- За прогнозами ООН у 2050 році на кожну літню людину буде припадати 4 працездатні людини, що буде мати найсерйозніші наслідки для пенсійної системи.

Старіння населення - загальносвітовий процес.

- ▶ Однак для європейських держав, частка старих людей, зазвичай, досягається високою тривалістю життя, а в Україні - за рахунок зменшення кількості дітей.

Основні причини низької народжуваності:

- ❑ Більшість українських сімей не можуть дозволити собі мати двох і більше дітей саме через економічні причини – низьку заробітну платню, відсутність власного житла і нерозвинену соціальну інфраструктуру.
- ❑ Змінилась репродуктивна поведінка жінок: спочатку вони навчаються та роблять кар'єру, а вже потім створюють сім'ю і народжують дітей.
- ❑ 1-4 % свідомо не хочуть мати дітей.

Найбільш небезпечними **зовнішніми** загрозами **соціальній безпеці** України є:

- ▶ посягання на територіальну цілісність країни, державний суверенітет;
- ▶ спроби втручання у внутрішні справи України з боку інших держав;
- ▶ воєнно-політична нестабільність, регіональні та локальні війни (конфлікти) в різних регіонах світу, насамперед поблизу кордонів України;
- ▶ орієнтація розвитку суспільства на європейські соціальні стандарти без врахування ментальних особливостей та ресурсних підстав їх реалізації;
- ▶ зростання енергетичної залежності країни;
- ▶ світові фінансові кризи та їх негативний вплив на економічну ситуацію в країні;
- ▶ готовність приймати у свою культуру ментальні настанови інших народів та їхніх культур, слабкість національної ідентичності;
- ▶ поширення міжнародної економічної та кримінальної злочинності, тероризму.

Якісні критерії досягнення високого рівня соціальної безпеки

- ❑ Забезпечення реалізації основних прав, гарантій і свобод людини.
- ❑ Відсутність (мінімізація) загроз життю та здоров'ю людини
- ❑ Гідний рівень життя громадян
- ❑ Високі державні соціальні стандарти та соціальні гарантії й забезпечення їх реалізації
- ❑ Наявність розвиненого та чисельного середнього класу
- ❑ Високий рівень соціальної відповідальності суб'єктів національної безпеки

Соціально- екологічна безпека

- Від стану атмосферного повітря, води, ґрунтів тощо залежить здоров'я людини, якість і тривалість її життя.
- російське вторгнення в Україну призвело до серйозних соціально-екологічних наслідків для багатьох областей України, а саме:
 - забруднення атмосферного повітря, ґрунтів і водойм;
 - підтоплення територій, виведення з ладу значних масивів ріллі;
 - знищення і пошкодження об'єктів природно- заповідного фонду;
 - виникнення лісових пожеж (в тому числі в зоні відчуження ЧАЕС) тощо.

Соціально-екологічна безпека розглядається як:

захист людини і
навколишнього
середовища від
шкідливого впливу

умова
збереження
здоров'я людей

баланс розвитку
екосистем

складова частина
міжнародної
екологічної безпеки

діяльність по захисту
життєво важливих
екологічних інтересів
тощо

Об'єктами екологічної безпеки є навколишнє і природне середовище та громадяни (їхнє життя і здоров'я), а також все, що має життєво важливе значення для суб'єктів безпеки.

Суб'єкти екологічної безпеки

індивід

суспільство

біосфера

держави

Суб'єкти правовідносин у сфері екологічної безпеки

Держава
(в особі
компетентних
органів)

Юридичні
особи

Громадяни
України

Іноземні
громадяни та
іноземні
юридичні особи

Особи без
громадян
ства

Головною метою екологічної безпеки України є:

- забезпечення стратегії раціонального природокористування та захисту навколишнього середовища, а також втілення їх у практику з метою сталого економічного та соціального розвитку держави
-

Основні загрози в соціально-екологічній сфері:

- ❑ зміни клімату та зростання техногенного навантаження на навколишнє природне середовище;
- ❑ погіршення середовища життєдіяльності людини, якості повітря, питної води, продуктів харчування, що впливає на життя та здоров'я людей;
- ❑ збільшення кількості та масштабів надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру;
- ❑ нераціональне, виснажливе використання мінерально-сировинних природних ресурсів як невідновних, так і відновлюваних;
- ❑ неефективність поводження з побутовими і промисловими відходами;
- ❑ негативний вплив триваючих бойових дій на територіях окремих областей та наслідків Чорнобильської катастрофи;

Основні загрози в соціально-екологічній сфері:

- ❑ погіршення екологічного стану водних басейнів, загострення проблеми транскордонних забруднень та зниження якості води;
- ❑ неконтрольоване ввезення в Україну екологічно небезпечних технологій, речовин, матеріалів і трансгенних рослин, збудників хвороб, небезпечних для людей, тварин, рослин і організмів;
- ❑ неефективність заходів щодо подолання наслідків військової та іншої екологічно небезпечної діяльності;
- ❑ небезпека техногенного, у тому числі ядерного та біологічного, тероризму;
- ❑ застарілість та недостатня ефективність комплексів з утилізації токсичних і екологічно небезпечних відходів.

У результаті повномасштабної війни та пошкодження через це інфраструктури вже виник цілий перелік загроз і викликів екологічній безпеці:

- ▶ Завдається шкода системам водопостачання і водовідведення та комунікаціям. Це безпосередньо загрожує аварійному забрудненню річок, які є джерелами води для промислових та комунальних підприємств і населення;
- ▶ Відновлення водопроводів і ліній електропередач у районах бойових дій часто проводиться з великими затримками, і в такі періоди різко погіршується якість питної води;
- ▶ Відбувається локальне (але значне за своїми наслідками) забруднення підземних і поверхневих вод внаслідок масштабних розливів нафтопродуктів із підірваних резервуарів, від знищеної техніки та інших бойових дій; Катастрофічно зростає вірогідність руйнування шламосховищ, сміттєзвалищ, що загрожує забрудненням водойм та надзвичайними ситуаціями в регіонах.